

LA GUERRA CIVIL DEL SIGLE XV

GORT I JUANPERE, Ezequiel. *Reus i el Camp durant la guerra civil (1462-1472)*, Associació d'Estudis Reusencs, Reus, 1984, 187 pp.

Seguint un criteri estrictament local, la Història d'Alcover podria dividir-se en dos períodes, definits pel setge que patí la Vila durant la guerra del segle XV. Aquell esdeveniment, que traumatitzà la vida del poble, n'és, probablement, un dels passatges més estudiats, tot i la migradesa de la documentació existent. S'hi han dedicat planes curulles d'un romanticisme proper al fantasieig i d'altres que es basen en l'anàlisi acurada i més o menys desapassionada dels documents. Documents que no són, però, els que generà el conflicte en la pròpia localitat (el més fàcil de suposar és que foren destruïts), sinó els que poden trobar-se en els arxius de poblacions veïnes o organismes jeràrquicament superiors.

L'estudi d'Ezequiel Gort s'inclou entre aquests darrers i pren com a base informativa la documentació de l'Arxiu Municipal i de l'Arxiu Prioral de Reus. Mercès a això, ha pogut refer la cronologia de la resistència alcoverenca, des de les primeres cartes d'exhortació, procedents de Barcelona, que la Vila va rebre, a mitjan 1462, fins a la caiguda d'Alcover dos anys després. Gort és taxatiu en qualificar els estudis de C. Vidal ("evident fantasia") i Barberà-Jové ("molt poc fiable"). En canvi, dóna com a bones les apreciacions de J. Iglésies, que sovint reproduceix. Basant-se en la documentació, Gort ens parla de l'activitat alcoverenca en els primers mesos de revolta, quan els pobles del Camp participaven en la host camperola, fins al setembre de 1462, en què la comarca, llevat de Vila-rodona, torna a l'obediència reialista. El març següent, però, Alcover és ja de nou sota l'obediència de la terra, amb la qual cosa la lluita prendrà un caràcter diferent: ara el poble patirà un setge més o menys continuat que no cessarà fins a l'entrada a sac dels assaltants, un any i mig després. Durant aquests divuit mesos, la Vila és, gairebé, el centre de la lluita en tota la comarca. Alcover rebutja un primer setge de 14 dies, esdevingut pels volts de la Setmana Santa de 1463, realitzat per l'arquebisbe i per R. Rebolledo i els seus cavallers. El setembre hi ha un nou intent. La Comuna del Camp, dominada per l'arquebisbe i, per tant, sense participació alcoverenca, hi ajuda econòmicament, però amb reticències. El mes d'octubre, Alforja se suma a la rebel·lió i l'arquebisbe se situa a la Selva per millor vigilar les dues Viles. Cap al desembre, Alcover ajuda a la rebel·lió de Cambrils. La Generalitat, per distreure els reialistes que assetgen la Vila, envia forces a Alcover. No és fins a l'estiu, però, que les coses es decanten cap al cantó del rei. El 6 de juliol, cau Lleida; el 13, Joan II és a Valls; el 18 lliura Alcover en feu a R. de Perea; i el 21 Alcover és pres.

Sobre els detalls del setge i del posterior assalt, potser qui més n'havia parlat havia estat Josep Aladern, del qual sempre cal tenir present els seus dots imaginatius i la manca de bases documentals. En el llibre de Gort, tan-

---

mateix, se'ns dóna referència d'alguns fets que palesen la virulència d'aquell succés. Així, en una carta dels diputats de Catalunya al capità d'Alcover Garcia Romero, de data 3 d'octubre de 1463, es diu que si els enemics (és a dir, les forces de l'arquebisbe) amenacen matar presoners (això és, veïns de la vila) es faci de manera que llurs parents no els vegin i que se'ls contesti fent el mateix amb els altres presoners.

No hi ha dades exactes de com devia anar la cosa. Però sí que podem arribar a algunes interessants conclusions. En el setge de Setmana Santa de 1463 participen les forces de l'arquebisbe "amb tot son poder", les de Rebolledo amb la seva cavalleria i seixanta tarragonins. Tot i que és impossible deduir quants podrien ser els assetjants, és fàcil de veure que devien ser una quantitat elevada, comparada amb els 173 veïns (és a dir, caps de casa) que registrava aleshores Alcover. El mes de setembre, l'arquebisbe demana a Reus 100 homes, després els demana a la Comuna del Camp. En lloc d'aquests, els pobles accepten pagar el sou de 50 alacais. Els reforços enviats per la Generalitat el mes d'octubre consisteixen en 50 cavallers. El desembre, hi envien 25 o 30 cavallers en l'acció que té com a finalitat distreure els reialistes del setge de Cambrils. En l'embat final de l'estiu de 1464, l'arquebisbe torna a demanar gent als pobles, així com vitualles i armes. Blanc diu que eren "molta gent de peu i de cavall". La presència de l'arquebisbe i del rei així ho fa suposar. Això, unit a les armes (Cortiella parla de bombardes) i la durada del setge provocarien el desenllaç. En total, divuit mesos de resistència durant els quals tenen lloc, almenys, tres setges.

Més que els detalls del setge, però, el que interessa als historiadors són les conseqüències. Sobre això, les discrepàncies entre els historiadors fan dubtar Gort de la realitat. L'ajusticiament dels jurats és esmentat per Blanc, Bofarull, Vidal i Morera, encara que no es posen d'acord en el lloc ni en si el càstig abastà també altra gent. L'origen de l'ordre, segons Morera, fou reial; segons Vidal, fou episcopal. El poble va perdre el nom segons Blanc, cosa que recullen Barberà i Jové, els quals citen com a substitut el de Vilanova del Camp, qüestió a la qual Gort no sembla donar gaire crèdit. Tanmateix, hem de fer constar que, amb posterioritat a la publicació de totes aquestes fonts que cita Gort, es publicaren altres treballs que aques autor deu desconèixer. Concretament, la transcripció —realitzada per D. Bertran— d'un pergami de l'Arxiu Municipal d'Alcover que es refereix directament als fets (Butlletí núm. 1). En ell se'ns diu que la Vila perdé el nom, així com el batlle i els jurats, conservant només els regidors, i que, com a conseqüència de l'assalt, romangué deshabitada durant un temps.

Sembla que amb l'estudi de Gort donem un pas més, malgrat algun defecte que hem esmentat, en el coneixement d'aquell esdeveniment. Amb la manca ja anotada de documentació local, ens resta esperar que s'estudiï més a fons la d'altres poblacions, sobretot Valls, i de la Comuna del Camp.

J. CAVALLÉ